

ידעון לאספני יודאיקה

ירחון

בטאון איגוד אספני יודאיקה בישראל

גבעתיים, ת. ד. 58 * חשבון בנק הדאר 44963 Givataim P. O. B. 58

No. 1

אב תשכ"א — אוגוסט 1961

גליון א

עם הופעת הבמה

המושג "יודאיקה" חובק ורועות עולם; הוא משתרע על פני כל מרחבי הזמן והמקום, חודר לכל תחומי המחשבה האנושית ותופש מקום מכובד בשטח היצירה והעשייה בהיסטוריה.

עם ההתנערות מכבלי הגולה, היוולדה של תנועת התחיה והקמת המדינה העב"רית, חדר המושג "יודאיקה" גם לעולם האספנות ובתוקף הנסיבות המיוחדות ותנאי חיי היהודים, הוא תופש כיום מקום בראש כל הנושאים הלאומיים באספנות. זאת ועוד, באנגליה ובאמריקה יש לאגודות המקומיות לאספני "יודאיקה" בטאון נים מיוחדים שלהם, המוקדשים אך ורק לבעיות האיסוף היודאיסטי ובין חברי האגודות לא מעטים הם הלא יהודים, האוספים בלהיטות פריטים יודאיסטיים. גם כתבי העת המקצועיים הכלליים, המופיעים בשפות שונות, במערב ובמזרח, מקדישים לעניני "יודאיקה" — בתוקף ההתענינות הכללית בנושא זה — מקום לא מעט בעמודיהם. ברם, בעברית חסר בטאון מקיף ומיוחד לאספני "יודאיקה" בשעה שבארץ רבים ומגוונים הם האספנים בנושא זה.

האספנות לסוגיה — היא מכשיר חנוכי רבי-ערך לטפוח אהבה לערכי הלאום ולהקניית תודעה יהודית. בידענו זאת נשתדל שהבטאון יעמוד על רמה מתאימה, יכוון וידריך, יסביר ויודיע על כל תופעה בשטח אספנות ה"יודאיקה".

ה ת ו כ ן :

עם הופעת הבמה

אשר בדאוני
אברהם שטרן על חותמת
זכרון בפולניה

יוסף כרוסט
אלבום הנוועות

ד"ר ש. מ. איימרלויטקובסקי
הקיים היה דואר יהודי
בגיטו גובי-סונגי?

א. לינדנבאום
הכסף היהודי בלודז
וטרייזינשטאדט

ד"ר י. ז. פלאשק
אנדרס א לאגונה — מדליה
מעניינת

אוסה גינז
בולים ומדליות לזכרו של
ד"ר זמנהוף

ידיעות, הודעות, פרסומים

הרחבתו של הבטאון, התפתחותו והתמדתו תלויות באספנים קוראי עברית. כל אספן רציני חייב לקנותו ולתמוך בו והמערכת מצדה תעמוד במשימתה.

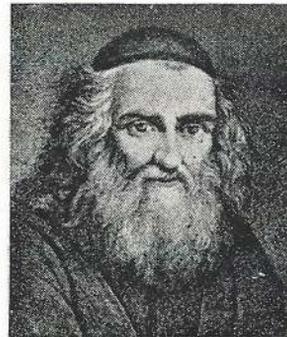
העורך

אברהם שטרן על חותמת זכרון בפולניה

נדהמו ממש מכשרונותיו הבלתי רגילים של העולם היהודי, והם הודיעו עליו בחוגי מלומדי פולין.

בהיות שטרן כבן שלושים שנה, הכיר אותו הסופר, המלומד והמדינאי הפולני הידוע, סטאניסלב סטאשיץ (Staszic) התעניין בו ועזר לו לעבור לעיר הבירה — ורשה. כאשר הגיע שטרן לעיר הגדולה, נאלץ היה להתחיל ממש מאלף-בית, כי חסרה לו השכלה אלמני טרית והתקשה לקרוא ולכתוב בשפת המדינה. ניסף לזאת, דרשה משיכתו למכניקה ידיעות מתאימות במתמטיקה. ברם, לא איש כשטרן יאמר נואש. כרבי עקיבא בשעתו, כן התחיל אברהם שטרן את למודיו בגיל קרוב לארבעים והודות לכח העבודה העצום שלו, כשרונותיו הבלתי רגילים, רצונו העז ועזרתו של המלומד סטשיץ הנזכר, התקדם במהירות רבה בלמודים, וכעבור 15 שנה זכה לכבוד הגדול לשבת

ביום 31 בדצמבר 1958 הוציא הדואר הפו-לני בעיר חרובישוב Hrubieszow חותמת זכרון מעניינת, שיש בה ענין מיוחד לאספני "יודאיקה". החותמת מראה יהודי עבדקן, בעל פאות מסולסלות שכסיפה גדולה מכסה את ראשו. סביב הדמות חרות המלים: "190... שנה להולדתו של אברהם שטרן --- ממציא". מיהו אברהם שטרן זה שגם בישראל שמו כמעט ואינו ידוע? אין רחובות על שמו בערי הארץ, בספרים הפופולריים על מגלים וממציי-

אברהם שטרן

חותמת הזכרון בחרובישוב

אים אין מזכירים אותו וגם מוסדות המדע במדינה מתעלמים מגאון יהודי מופלא זה. אברהם יעקב שטרן נולד בעיירה חרובישוב בשנת 1768 להורים מאד עניים. בגיל הנערות הפסיק את למודיו ב"חדר" ונמסר ע"י הוריו בתור שוליה לשען כדי שיעזור לכלכלת המש-פחה. כעבור זמן קצר בלבד לעבודתו אצל השען יצא שמו לתהילה בכל הסביבה כבעל כשרון למכניקה עדינה ולהמצאות. לבסוף משך אליו את תשומת לבו של האצולה הפולנית אשר מסרה לידיו כל מיני עבודות מסובכות במכניקה לשביעת רצונם המלאה. כמה מהם

ב"החברה הורשאית של ידידי המדע". (מעין אקדמיה למדעים ממלכתית).

המצאותיו הראשונות היו בשדה הגיאודזיה. אחריכך המציא מכונות חקלאיות ומכונות לנסירת-עצים. המצאה מעניינת ומועילה בתקר-פתו היה המכשיר, המבטיח את הרכב והנוסע מפני התפרעות סוסים ברתמה. ברם, גולת הכותרת של כל המצאותיו היא מכונת החישוב שלו המסוגלת לבצע נוסף לכל ארבע פעולות החשבון, גם חישובי שברים והוצאת שורש ברבוע...

עד ימינו אנו נבנות כל מכונות החישוב על יסודות המצאותיו של הגאון היהודי שטרן. עד כמה חשובים ומפורסמים היו המצאי (המשך בעמוד 8)

כתובת המערכת והמינהלה:
גבעתיים, ת. ד. 58

חשבון בבנק הדואר 44963
העורך: אשר בן-אוני.
ראש המערכת: יוסף כרוסט

חברי המערכת: ד"ר שאול דגוני
אריה לינדנבאום, אליקים פדרמן,
יהושע שפיגל, עו"ד עזריאל שרגר.
דמי מינוי: לשנה: 5 ל"י, לחצי שנה:
3 ל"י, לרבע שנה: 1.50 ל"י.
מחיר גליון בודד 60 אגורות.

אלבום הזוועות

היתומים הזה היה יאנוש קורצ'אק הי"ד. איני יכול שלא להגיש לקוראים את התרגום של הזמנה מרטיטה ז':

ורשה, יום 15 ביולי 1942
איננו נוטים להבטיח, כשאין לנו כל ודאות.

כרושט. טאדאוש קוטארבינסקי

בטוחים אנחנו, כי שעת האגדה היפה של הוגה הדעות והמשורר תעניק התרגשות — "הדרגה העליונה של סולם הרגשות". משום כך אנו מזמינים ליום השבת, 18 ביולי 1942, בשעה 4.30 אחר הצהריים. מנהל בית היתומים

(מתוך הבקורת הבלתי כתובה של "העתון החי").

...ההצגה האמנותית הראשונה באמת משנת 1939.

זה משהו יותר מסקסט — זו אוירה ; זה משהו יותר מהתרגשות — זו חוויה ; זה משהו יותר משחקנים — אלה ילדים ; (ולאדיטלאו שלנגל)

הכניסה חינם.

והנקודה האחרונה שעליה ברצוני לעמוד היא זו הנוגעת למחבר המבוא לספר, הוא הפרופסור ד"ר טאדאוש קוטארבינסקי. מבוא קצר אך מסעיר זה, שנכתב על ידי אחד מחסידי אומות העולם הגדולים ביותר בכל הדורות, הופך את הספר למצבה בעלת חשיבות (המשך בעמוד הבא)

הספר Męczeństwo Walka i Zagłada Zydów w Polsce בהוצאת מיניסטריון ההגנה הלאומית של ממשלת פולין, הנו ללא ספק פריט חשוב באוספו של כל אספן יודאיקה העוסק בתקופת השואה.

אלבום גדול זה, על מאות תמונותיו והקדמות של ברנרד מארק, מנהל המכון ההיסטורי היהודי בפולין ואדם רוטקובסקי, מהווה אנדרטא מיוחדת במינה לפרשת השואה המועזעת, אך גם לפרשת הגבורה המזהירה של יהדות פולין.

תקצר היריעה למנות את כל הצלומים שנסאפו בקפדנות על ידי עורכי הספר מתוך האוספים הבאים: המכון ההיסטורי היהודי בורשה, הועדה הראשית לחקר פשעי ההיטלריסטים בפולין, המכון לתולדות המפלגה הקומוניסטית בורשה, מוזיאון הצבא הפולני בורשה, המוזיאון הממלכתי באושוויץ-בידז'ינקה, המוזיאון במאידנק, מיניסטריון הפנים ומיצ'יטלאו ברמן.

מספרן הכללי מגיע ל-540 והן חולקו למדורים הבאים: רוצחי אדם, ספטמבר 1939, סימון, העברות, שוד, גירושים, השמדה, חילול הדת, איני יכול שלא לציין שלוש נקודות עיקריות עם קריאת האלבום המפואר הזה.

1) גם האלבום הזה אינו פטור מגמגמות מסויימת, והיא המגמה להציג את המאבק בגיטאות נגד הרוצחים הגרמניים כמאבק אנטי-פאשיסטי. מתוך נמנה זה נובעת גם הגישה להבליט את חלקם של הקומוניסטים היהודיים במאבק הגבורה נגד הגרמנים, תוך קיפוח חלקם של היהודים שלא השתייכו למפלגה הקומוניסטית. ככל שהלוחמים רחוקים מהקומוניסטים, כך הולך ונעשה יותר קטן חלקם.

עם כל זאת יש לציין לטובה, כי זו הפעם הראשונה אינה מתעלמת הוצאה רשמית של הממשלה הפולנית גם ממאבק הגבורה של אותה קבוצה שנשאה את השם Z. Z. W. (ארגון צבאי לאומי) ונלחמה בעיקר בכיכר מורנוב בורשה. בספר נאמר, כי "הקבוצה הזאת עמדה תחת השפעתם של הציונים-הרבייוניסטים".

2) אלבום זה משמש עדות נאמנה לעובדה, כי בכל מקום בו היתה אפשרות פיסית כלשהי להיאבק, לחמו היהודים. אך הוא מהווה גם עדות נאמנה לכך, כי גם בתנאים הגרועים ביותר, לא איבדו שוכני הגיטאות את צלם האדם. אחת העדויות המזעזעות לכך הוא צלום של הזמנה לנשף אמנותי שנערך על ידי ילדי בית היתוריים ברחוב שליסקה 9 (שננה 16). מנהל בית

הקיים היה דואר יהודי בגיטו נובי-סונץ?

מסתייגת מהנחה זו ואינה מאמינה כי היהודים היו רשאים להשתמש בבולי קק"ל, אפילו הורשו לקיים דואר שלהם בגיטו. יחד עם זאת היא מדרבנת את קוראיה לחפש אחרי דברי דואר מגיטו זה שיעזרו אולי לפענוח התעלומה. מר כראפוסטה הנודע קובע שלא היתה כל אפשרות למוסד יהודי לארגן משרד דואר בזמן הכבוש הגרמני האחרון, מאחר שכל האר-גונים והמוסדות היהודיים פורקו ע"י השלטונות הגרמניים ואין להניח כי דווקא חברת תלמוד תורה בנובי-סונץ הושארה על כנה ועוד ארגנה דואר בגיטו. היו גם שטרחו וגבו עדויות מפי

בבטאון האגודה הפילטלית הפולנית „פילטי ליסטה“ המופיע בורשה, פורסמה בשעתו רשימה על מעטפה מעניינת ביותר, אשר נשלחה מהעיר נובי-סונץ בגליציה המערבית ל„ה מענדעל פרענקעל-לאנצוט“ ע"י „עלקע נייגער-גריבאו“. מעל למען כתוב בגרמנית: Durch Post der jüdischer Selbstverwaltung (בדואר המנהלה היהודית העצמאית). הבול שהוחתם בחותמת עגולה של „חברת תלמוד תורה — פה"ק צאנו חדש“ הוא בול קק"ל עם דיוקנו של י. ל. פינסקר. העיר נובי-סונץ היא עיר עתיקה בפולין

תושבים ותיקים בנובי-סונץ, ולדברי ה. דובינסקי, שגר בעיר זו בזמן שלטון הגרמנים, לא היו שירותי דואר בגטו זה. כותב הטורים הללו חקר בדבר ובא לכלל דעה, כי המעטפה היא מזמן מלחמת העולם הראשונה, ושעמו ונימוקו עמו:

לאחר מלחמת העולם הראשונה, (1918—1914) כאשר התפוררה המונארכיה האוסטרו-הונגריית וטרם התבסס השלטון הפולני, מילאו ארגונים שונים תפקידים לא להם. ביחוד שקדו כולם על קשר דואר תקין. לכן לא מן הנמנע שדווקא חברת תלמוד תורה תארגן שירותי דואר בשביל „היהודים. שנית, בול קק"ל עם דיוקנו של פינסקר, נדיר היה כבר בשנת 1939, בעוד שבימי מלחמת העולם הראשונה היה נפוץ ומצוי בכל מקום.

כמובן יש להצטער על שבעל המעטפה לא טרח לבדוק, אם לא נמצא במעטפה מכתב כלשהו, לפיו אפשר היה לקבוע את תאריך משלוח הפריט הזה. וחובה מוטלת על אספני „יודאיקה“ וחוקרי התקופה להוסיף ולחפש בין יוצאי העיר נובי-סונץ פריטים פוסטאליים מאותה תקופה כדי לוודא את מידת האוטונומיה של יהודי העיר הזו.

ובמקורות יהודיים היא ידועה בשם „צאנו חדש“. דבר פרסום המעטפה הזו עורר עניין רב בין האספנים ובין חוקרי תקופת השואה ובעקבות הרשימה על המעטפה בעתון הנוכח התעורר וכוח ער בין האספנים על דפי העתון.

בעל המעטפה מר רכול (הריש והו פתיחות) הוא בדעה כי המעטפה היא מזמן הכבוש הגרמני האחרון. לפי דבריו היתה לקהילה היהודית בנובי-סונץ „אוטונומיה“ בגבולות הגיטו המקומי ופעל שם גם משרד פוסטאלי שהיה משתמש בבולים יהודיים ובחותמות של מוסדות הקהילה. מערכת העתון „פילטליסטה“

אלבום הזוועות

(המשך מהעמוד הקודם)

היסטורית ולאנדרטא אנושית מרטיטה כאחד. דערה: מזכירות האיגוד לאספני „יודאיקה“ מנהלת כעת משא ומתן עם באיכה ההוצאה הפולנית של האלבום שזו תוציא גם מהדורה עברית כמתכונת המהדורה הפולנית. על תוצאות המשא ומתן נודיע בחוברות הבאות. **יוסף ברוסמ**

הכסף היהודי בלודז' וטרייזינשטאדט

בילם עצם הופעת הכסף היהודי, בעל ציור "יהודי" וללא כל עטור נאצי, היתה בו משום אשליית-בטחון מדומה.

בשנות הכבוש הגרמני בפולין הוחלף ברוב הגיטאות הכסף הגרמני ב"מטבע יהודי", שהיה חסר ערך מחוץ לגבולות הגיטו.

לאוצר הגרמני זרמו מליוני מארקים בעלי ערך יציב, בעוד שהיהודים קיבלו תמורת כספם כסף שערכו היה מוגבל ביותר. כסף זה שמור עדיין אצל רבים משארית הפליטה ואף אצל אספנים שלא עברו את השואה הנוראה שפקדה את עמנו במלחמת העולם השנייה, אך רואים בו

מכתבים, שטרות-כסף ובולים מתקופת הנאציים הם, אולי, התעודות האוטנטיות ביותר הזורקות אור על התקופה וספק אם כבר כולם הוערכו הערכה היסטורית.

עניין מיוחד מהווים שטרי הכסף והמטבעות ה"יהודיים" שהוצאו בגיטאות ומחנות הריכוז כדי למנוע את המגע בין היהודים והלא-יהודים. הכסף היהודי הוצא ע"י הנהלת הוועד דים היהודיים השונים, במיוחד בגיטו לודז' והמחנה טרייזינשטאדט. הגרמנים היו מעוניינים, כפי הנראה, לעודד הלך-רוח של אשליית-בטחון יחסי, וכחלק של מדיניות ההרדמה המתוכננת

כסף גיטו לודז'

זכר להשמדתם הטוטאלית של ששה מיליוני אחים שהומתו בידי הצורר הנאצי ושלחיו.

סוגי הכסף היהודי

למרבית מחנות הריכוז שבשטחי הכיבוש הגרמני, היה כסף מיוחד, אולם לאספני "יוד-איקה" יש עניין בכסף המיוחד ליהודים — בגיטו לודז' ובמחנה של טרייזינשטאדט. להלן מיני השטרות והמטבעות בשני המקומות שהזכרנו: בגיטו טרייזינשטאדט נקרא הכסף קרונה והיה בערכים 1, 2, 5, 10, 100. בלודז' לעומת זאת נקרא הכסף מארק, שהיה מחולק לפניג' גים, והוא היה בערכים של 50 פנינג, 1, 5, 10, 50 מארקים על נייר עם ובלי סימני מים. נוסף לכסף הנייר היו גם בלודז' מטבעות בערכים של 5, 10 ו-20 מארקים.

הירשו הוצאת בולים, שטרות ואטריבוטים אחרים של אוטונומיה מדומה בתוך הגיטאות. על בולי הדואר למשל, שהוצאו בגיטו לודז', נראה דיוקנו של זקן הגיטו חיים רומקובסקי, דמות טרגית של שתדלן ומשתף פעולה שהאמין אמונת שוא, כי יוכל להציל חלק מן היהודים על ידי שרותי מלאכה נאמנים לגרמנים.

השטרות שהוצאו בטרייזינשטאדט מראים את משה רבנו כשלוחות הברית ביודו. הערך הנקוב מופיע במרכז השטר וכן בצד הימני כשמגן-דוד מעליו.

לפי הצורה החיצונית של הכסף ניתן לראות את כונת הגרמנים והוא ליצור רושם של אוטונומיה יהודית לציבור של מאות אלפי יהודים, שהיו כלואים בגיטאות ובמחנות, בשי-

אנדרס א. לאגונה - מדליה מעניינת

על 12 שנה. הוא שימש גם כרופא האפיפיורים פאול השלישי ויוליוס השלישי. לשהותו הארוכה ברומא יש חשיבות מיוחדת, כיון שמצא שם את כתבי גאלינוס ותירגמם לספרדית ואף פרשם. נוסף לכך פירסם עבודות אנאטומיות ורפואיות מעשיות. באותה תקופה פעל גם כמדינאי של המלך ושל האפיפיורים. הוא מת בעיר מולדתו.

אף שהיה בן הדת הקתולית ועמד לרשותם של האפיפיורים הנ"ל, בטוחים חוקרים רבים, וביניהם גם פרידנוואלד, שלאגונה היה יהודי אנוס. כי אנשים רבים ששמו לאגונה היו יהודים, ביחוד בסגוביה.

עבודותיו המדעיות החשובות והקריירה המזהירה הבטיחו לו מקום נכבד בהיסטוריה הרפואית. על פרסומו הוסיף אמאטוס לוזי טאנוס, שאתו קיים קשרים אמליצים. אמאטוס מזכירו לעתים קרובות בהסטוריות שלו. וידועה גם התייצותו עם לאגונה וברכוזיו.

המדליה היא מעשה ידי האמן הספרדי פלורנטינו דל-פילאר. קוטרה 57 מ"מ והיא עשויה מברונזה. על פני המדליה נמצאת טבלית דיוקנו של לאגונה כשראשו מופנה ימינה וכתובת לטינית קצרה. בצד השני רואים תמונה יפה של פראג עם כתובת ספרדית. רמו לעבודה מדעית של לאגונה לתרגום של "מאטריה מידיקה" של דיוסקורידס, שלאגונה הוציא בתוספת ציורים והערות, בשנת 1566, בסאלאמאנקה. גם האמן נולד בסגוביה, ורצה כנראה, להעמיד לרופא המפורסם, איש עירו, מצבה ראויה.

למטבעות ולמדליות נודע לפעמים ערך היסטורי רב, בהיותן זכר בר-קיימא למאורע היסטורי או אדם מסויים.

בין המדליות הרפואיות שבאספנו, במוזיאון לתולדות הרפואה, בתל-אביב, ברצוני להבליט מדליה של רופא מהמאה הט"ו, בשם אנדרס א. לאגונה, כי היא נוגעת לאישיות מעניינת ביותר. הרופא החשוב אמאטוס לוזיטאנוס הגדול כבדו בתואר "גאלינוס השני" וכמה היסטוריונים בעלי שם כתבו עליו, ביניהם: פוגל, גאריסון, שפרנגל, לאזיון וביחוד הארי פרידנוואלד, שכתב עליו 5 חבורים.

דרך חייו היתה בלתי רגילה. כבר בתור סטודנט הוא תאר את המסתם העקמן-סומני ופירסם את תגליתו זו בספר אנאטומי, שהופיע בשנת 1535 (בהיסטוריה הרפואית מייחסים בטעות את התאור של המסתם לרופא השוויצרי קאספאר באוהין, אף כי חבורו של זה הופיע אחרי שנים רבות — בשנת 1579 בפריס). לפי חקירותיו של פרידנוואלד, היה אנדרס א. לאגונה, הראשון שכתב בחריפות (1555) נגד מעשי-כשפים, ששררו אז ברפואה. חוץ מזה נראה להיסטוריונים שהוא הצטיין כמדינאי לא פחות מאשר כרופא.

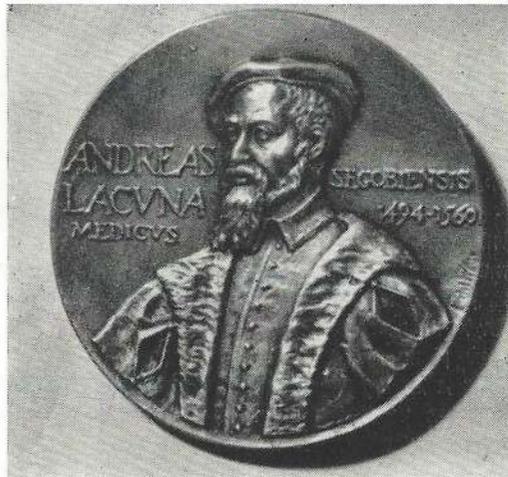
לאגונה נולד בשנת 1499. הוא היה בנו של רופא ידוע בסגוביה שבספרד. למד בסאלא-מאנקה ואחר-כך בפריס, כתלמיד של האנטור מאי המפורסם וינטר דיאנדירנאך, והיה חבר של ויואליוס, שלמד אף הוא אצל דיאנדירנאך. כשגמר את חוק למדויו הרפואיים בטודילה, בשנת 1539, נתמנה לרופא החצר של המלך קארל החמישי ושרת בתפקיד זה במשך תקופה

סוכנות לבולאות

גבעתיים, כצלסון 50

בזלי יודאיקה, מטבעות,
תיות, מדליונים וכו'.

הדרכה ויעוץ חנם

בולים ומדליות לזכרו של ד"ר זמנהוף

בעקבות פרוץ מלחמת העולם הראשונה. המטר בע שנקרא היה "ספסמיליו" היה בשעתו מטבע מוכר ומקובל ע"י המוסדות הכספיים בעולם. כעת הוא נדיר ויקר המציאות ומחירו רב. ב־1959, ליובל המאה להולדתו של זמנהוף, הוציאה החברה הבינלאומית "אוניברסלה ליגו" שמושבה בהאג שבהולנד, בהנהלתו של הכומר

הד"ר אליעזר לודביג זמנהוף — יוצר שפת האספרנטו — נולד בעיר ביאליסטוק שבפולין, בשנת 1859. הוא קנה לו שם עולם בתולדות התרבות האנושית עם יצירת השפה הבינ־לאומית הידועה בשם אספרנטו. מלבד ספר הדקדוק ואוצר המלים של שפת האספרנטו, הוא תרגם לשפה זו כמה יצירות מופת של

בולי דואר של זמנהוף מרוסיה, בולגריה, הונגריה, ברזיל ופולין

אנדריו צ'ה, מטבע בשם "סטאלו" שעליו טבוע דיוקנו של זמנהוף. גם החברה האספרנטיסטית בפולין הוציאה 2 מדליונים יפים שעליהם טבוע דיוקנו של זמנהוף. המדליונים הופיעו ב־1959 בשתי מהדורות — כסף וארד. תוויות ובולי תעמולה עם דיוקנו של זמנהוף הופיעו במרבית ארצות תבל ומספרם רב. בהודמנות אחרת נמסור רשימה של הוצאות אלה.

הספרות העולמית ואת ספר הספרים — התנ"ך.

הוא מת בורשה ב־1917 כרופא עיניים ידוע וזכה לראות בחייו את הניצנים הראשונים של תנועה אספרנטיסטית בינלאומית.

זמנהוף היה יהודי גאה, בעל הכרה לאומית ואף נמנה על התנועה הציונית. ברית המועצות היתה המדינה הראשונה אשר הנציחה את זמנהוף על בול דואר ב־1927. בשנת 1945 הוציאה ברזיל בול דואר עם דיוקנו של זמנהוף, לרגל הופיעה האספרנטיסטית בארצה. בול נוסף לזכרו של זמנהוף הופיע באותה ארץ ב־1960, במלאת מאה שנה להולדתו. בולגריה הוציאה בולי זמנהוף בשנת 1957 ובשנת 1959. הונגריה ופולין הוציאו בולי זמנהוף ב־1959 ליובל המאה להולדתו.

המטבע הראשון עם דיוקנו של זמנהוף הופיע ב־1912, ע"י הבנק האספרנטיסטי שנקרא "צ'קבנקו אספרנטיסטה" ושמקום מושבו היה בלונדון. הבנק הני"ל נוסד ב־1907 ע"י מר הרברט פ. הבלר (ההא, הבית והלמד סגולות) ומילא תפקיד חשוב ומועיל בשירותיו למוסדות הבינלאומיים של התנועה האספרנטיסטית. לאחר מותו של מייסד ומנהל הבנק, הוא נסגר

מדליית הכותל המערבי שהוצאה על־ידי מזכירות האיגוד לאספני "יודאיקה"

קוראים יקרים

ה"ידען לאספני יודאיקה" מיועד לאספן הרציני ולמתעניין במדע ה"יודאיקה". הוא לא ייצא למכירה בקיוסקים וישלח אך ורק למנויים.

מחיר המנוי לשנה הוא: 5 לירות, לחצי שנה 3 לירות, לרבע שנה 1.50 ל"י. מחיר גליון בודד 60 אגורות.

את הכסף יש להעביר באמצעות בנק הדואר לחשבון מס. 44963.

כל מנוי שנתי רשאי לפרסם ב"לוח האספן" חנם, מודעה חד-פעמית בת עשר מלים, בעניני חליפין, קניה, הצעה וכדומה.

הקוראים אשר ישמרו על החוברות, יקבלו בתום השנה כריכה מהודרת במחיר מוזל.

החוברת הבאה תופיע לקראת ראש השנה תשכ"ב ותכיל חומר בלעדי מעניין ומגוון. הוא תישלח אך ורק למנויים אשר שלמו את דמי המנוי.

לכל פניה אלינו יש לצרף בול דואר לתשובה אחרת תשאר הפניה ללא מענה.

ידיעות המזכירות

בישיבה חגיגית מיוחדת של מזכירות האיגוד לאספני "יודאיקה" שהתקיימה בימים אלה במלון "דגון" באשקלון, חולקו מטעם האגודה פרסים עבור מחקרים חשובים ביודאיקה פילטלית לה"ה: שלמה דומיניק, אריה לינדנברג באום ויהושע שפיגל. כולם קבלו את מדליית הכסף של הכותל המערבי בקופסה מיוחדת ובצירוף תעודה מתאימה.

מזכיר האגוד מר בן-אוני ברך את חתני הפרס תוך ציון השגיהם במחקרים ויו"ר האיגוד מר אדומי חילק את הפרסים.

בשם חתני הפרס השיב דברי תודה מר דימיניק והבטיח את מלוא עזרתו לאגוד.

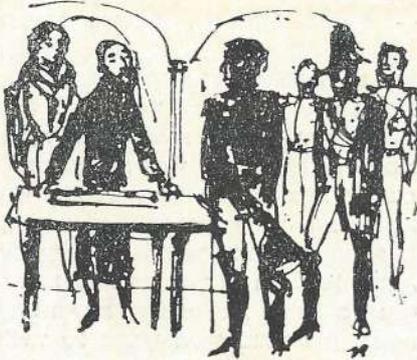
*

חבר ועד האיגוד מר לינדנברג, השלים את הקטלוג של יודאיקה פילטלית ובקרוב ימסר לדפוס. מזכיר האיגוד מר בן-אוני ממשיך במחקרו על מדליות יהודיות ומר כרוסט עובד על מחקר "מוצאו של סמל מגן דוד".

*

אברהם שטרן על חותמת זכרון בפולניה

דותני המדעיות בשפה הפולנית ולהתעניינותו במדעים בכלל, חיבר גם שירים בעברית והשאיר אחריו כמה חיבורים ספרותיים חשובים בשפה זו.

דשום, בו שטרן מציג לפני הצאר את המצאתו

כדאי גם לציין כי אברהם שטרן היה חותנו של מיסד ועורך "הצפירה" חיים זליג סלונמיסקי הנודע, שגם הוא כותנו עסק לא רק בעריכה ובספרות אלא השאיר אחריו שורה של המצאות חשובות במכניקה ועבודות מחקר במתימטיקה. אברהם יעקב שטרן נפטר בשיבה טובה ב-2 בפברואר 1842 בשנת שבעים וארבע לחייו.

(המשך מעמוד 2)

וההמצאות, מעידה העובדה שבשנת 1816, הוצג שטרן בפני הצאר הרוסי אלכסנדר הראי שון בעת בקורו בורשה ונתבקש להציג בפני השליט את פעולות מכונת החישוב. ראוי לציין ולהדגיש, כי למרות ההצלחות המסחריות של אברהם שטרן והתחברותו עם גדולי המדינה, הוא לא רק נשאר יהודי נאמן וגאה, אלא לא ויתר אפילו על הלבוש היהודי המסורתי וגם בפני הצאר הופיע בכסוי ראשו... אישיותו של שטרן היתה רב צדדית והתעניינותו הקיפה שטחים רבים ושונים. נוסף לאהבתו הגדולה למכניקה ולהמצאות, לעבר

הכינוי לכנס הארצי של אספני "יודאיקה" בישראל

אשר יתקיים בחנוכה בתל-אביב. המעוניינים בפרטים יפנו למזכירות: גבעתיים, ת.ד. 58, ויצרפו בול דאר לתשובה